

Arbejde, naar de sidste Plads, og Arbeidernes Røner have i Berlin rigeligere Leilighed til at fortjene Noget." For Hamburgs Vedkommende, hvor man ogsaa har prøvet at bygge et Komplex af saadanne Boliger paa venstre Elbbred, nærved Fernbanebroen, kan der henvises der til et Skrift, ogsaa fra i Aar, af Dr. G. Koch: „Die Wohnungsverhältnisse der unbemittelten Bevölkerungsklassen Hamburgs: „I een Henseende er dog dette virkelig almennyttige Selskabs Formaal kun for en ringe Del naaet, og det er for det her foreliggende Spørgsmaal af største Betydning. Medens den oprindelige Plan gik ud paa, at Husene, om end ikke udelukkende, saa dog overveiende, skulde være bestemte for Arbejderstanden, har det vist sig, at Leierne nu hovedsagelig bestaa af Folk, som ere ansatte i Forretninger, Kontorer, ved Fernbanerne, større industrielle Foretagender, Statsinstitutioner m. m., med lavere Lønninger, altsaa ikke tilhøre Arbejderbefolkningen i snævrere Forstand. Arbejderne nære vistnok for det Meste slet ikke noget Ønske om at bebo et Hus for sig, de befinde sig endnu meget mindre i en saadan Stilling, at de ved at spare lidt efter lidt kunne blive Eiere af et, de ere endvidere ved deres Arbejdssted nødte til at bo i en bestemt Del af den store By, saa at de ikke ere tjente med en billig Leilighed i en Wiis eller større Afstand.“ Og endelig foreligger der fra London ganske lignende Erfaringer. Selskabet „Artisans Labourer's and General Dwellings Company“ har i London opført tre store Kolonier af lignende Bygninger, den ene paa 1200 Huse, der ere fuldsørte i 1879, den anden paa 2200 Huse, som bleve færdige i 1882, og den tredie paa 2600 Huse, som endnu ikke ere helt færdige. Først var Formaalet, at disse Huse efterhaanden skulde blive Selveie; men efterhaanden er man kommet bort derfra, og Formaalet er nu kun at bortleie dem; men trods dette siges der i Beretningen derom: „Vist er det, at Leierne hidtil have staaet over de sædvanlige Arbejderes Klasse; det er mest smaa Bestillingsmænd i City-Forretningerne og bedre stillede Haandværkere, som bo her og ofte staffe sig en Del af Leien ved Fremleie af et eller to Værelser. Af egentlige Arbejdere findes der endnu kun et ringe Antal.“ Det er disse samstemmende Erfaringer fra alle Steder eller i alt Fald fra alle forskjellige Steder, hvor man har prøvet at lægge saadanne Boliger i en forholdsvis større Afstand fra Byerne, der have gjort, at man har ment, nu da det gjælder om at paakalde Statens Hjælp, ikke at gjøre det over-

for Noget, der ikke hidtil er prøvet her, og som paa andre Steder, hvor det har været prøvet, ikke har vist sig at føre til det Formaal, man havde for Øie, medens man derimod baade herhjemme og andre Steder har Bevist nok for, at Arbejderboliger i Byen selv eller i dens umiddelbare Nærhed vilde kunne gjøre den Nytte, der tilsigtes.

Naar det næste Vædringsforslag indskyder Ordet „Brønshøj“ efter „Frederiksberg“, idet de Kommuner opregnes, som skulle have Ret til at sende deres Beboere ind til Deltagelse i dette Arbejde, er det, fordi Meningen i al Almindelighed har været den at give Kjøbenhavnske Arbejdere og saadanne, som naturlig maatte søge deres Arbejdsplads i Kjøbenhavn, Leilighed til at være med ved Bygningernes Dpførelse, og at den nævnte Kommune ikke fra først af var med, herovr selvfølgelig kun paa en Forglemmelse. Naar der til 2den Linie i § 3 er foreslaaet den Vædring, at Ordene „for Kommunen“ udgaa, saaledes at der kommer til at staa, at der ikke maa fremkomme noget Overflud af Bygningen ved Bortleie ud over det til Forrentning nødvendige o. s. v., ligger det i den Erfaring, der er gjort andre Steder, at det ikke er ganske sjældent, der er Selskaber, som stille sig Arbejderboligeres Gjennemførelse til Opgave, men som ikke selv bygge disse Boliger, men overtage dem, naar de staa der, eller indrette bestaaende Boliger dertil. Man har tænkt sig, at Forholdene kunde udvikle sig saaledes, at om end Kommunen ganske vist opførte saadanne Bygninger, sølte den sig dog ikke i al Eviighed kaldet til at administrere dem, og at de saa kunde overtages f. Ex. af et Selskab, der havde netop Arbeidernes hygieiniske Forhold for Øie. Man har derfor villet slaa fast, at selv om disse Bygninger gik ud af Kommunens Hænder, maa det Grundlag, hvorpaa de ere opførte, alligevel ikke forlades. Bygningerne maa stadig gjennem de Indtægter, de give, kun sættes i Stand til at staffe de nødvendige Penge til Forrentning og andre Udgifter. Det er for at fastholde Muligheden af, at Bygningerne kunne gaa over i private Hænder uden Fare, at dette Vædringsforslag her er stillet.

Naar dernæst i samme Linie Ordet „Laaanets“ er foreslaaet ændret til „Anlægs-kapitalens“, ligger det jo kun i, at „Laaanet“ er et mindre korrekt Udtryk paa dette Sted. Meningen skal jo selvfølgelig ikke være, at disse Arbejderboliger eventuelt skulde kunne bruges til at forrente det hele Laan, ogsaa den Del af Laanet, som maatte blive brugt til Expropriation og Omregulering, men at kun selve de Penge, der gaa med til Arbejderbygningerne, skulde forventes gennem-